

Podpora válečných veteránů a bývalých příslušníků Armády České republiky

JITKA LAŠTOVKOVÁ

VÁCLAV KMONÍČEK

*Author affiliations can be found in the back matter of this article

RESEARCH

VIRGINIA TECH.
PUBLISHING

ABSTRAKT

Článek mapuje možnosti péče o válečné veterány a bývalé vojáky v rámci AČR. Představuje legislativní rámec a definici veterána, reflektuje různé aspekty péče o válečné veterány a rizika, která jim potenciálně hrozí. Shrnuje různé druhy podpory, které veteránům nabízejí státní i nestátní složky, a doplňuje kontext veřejného mínění souvisejícího s ozbrojenými silami v české společnosti. V závěru vymezuje oblasti, na které je třeba se v budoucnu zaměřit.

KORISPONDENČNÍ AUTOR:

Mgr. Jitka Laštovková, Ph.D

Socioložka, Katedra sociální práce, Fakulta sociálně ekonomická Univerzity J. E. Purkyně, Česká republika

jitka.lastovkova@ujep.cz

KLÍČOVÁ SLOVA:

Armáda ČR; váleční veteráni; podpora pro válečné veterány; bývalí vojáci

JAK CITOVAT TENTO ČLÁNEK:

Laštovková, J., & Kmoníček, V. (2024). Podpora válečných veteránů a bývalých příslušníků Armády České republiky. *Journal of Veterans Studies*, 10(2), pp. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.21061/jvs.v10i2.472>

STRUKTURA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Armáda České republiky (Armáda ČR, AČR) vznikla 1. ledna 1993 rozdělením Československé armády na českou a slovenskou část, v roce 2005 se stala plně profesionální. Česká republika je od 12. března 1999 součástí NATO (Vojenský historický ústav [VHÚ], 2018).

Armáda ČR je jednou ze složek ozbrojených sil České republiky (spolu s Vojenskou kanceláří prezidenta republiky a Hradní stráží) tak, jak jsou formulovány v zákonně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky (OS ČR) (2022). Tento zákon upravuje zejména postavení, úkoly a strukturu ozbrojených sil České republiky, jejich řízení, výcvik a vybavení vojenským materiálem. Jeho § 9 zní: “Základním posláním ozbrojených sil České republiky (OS ČR) je zajišťovat vojenskou obranu státu proti agresi a plnit závazky vyplývající z mezinárodních závazků a smluv České republiky o kolektivní obraně”. Vrchním velitelem ozbrojených sil ČR je prezident republiky (přestože není příslušníkem armády). Rozpočet Ministerstva obrany ČR činil v roce 2022 1,35% HDP, v roce 2023 1,52% HDP, politický příslib do budoucna je 2% HDP (Ministerstvo obrany České republiky, 2022b).

V roce 2022 slouží v Armádě ČR více než 28 000 vojáků z povolání, přičemž v roce 2023 se plánuje počet příslušníků navýšit o dalších 1 100 osob. Mimo vojáků z povolání pracuje v rezortu obrany přes 8 000 státních a občanských zaměstnanců (Ministerstvo obrany České republiky, 2023).

V čele Armády ČR stojí Náčelník Generálního štábu AČR, armáda má tři úrovně velení: generální štáb je na strategické úrovni, velení pro operace na operační úrovni a na taktické úrovni je AČR tvořena pozemními a vzdušnými silami, speciálními silami, kybernetickými a teritoriálními silami.

Pro vstup do AČR je nutné splnit základní kritéria: české občanství, dosažení 18 let věku, beztrestnost, zdravotní způsobilost, apolitičnost a minimálně střední vzdělání (pro důstojnickou hodnost vzdělání vysokoškolské).

V České republice existuje též dobrovolný koncept výcviku občanů, kteří z různých důvodů nejsou vojáky z

povolání, jedná se o možnost podstoupení Dobrovolného vojenského cvičení (absolvování kurzu občana nijak smluvně nesvazuje s Armádou ČR) a Aktivní zálohu ozbrojených sil České republiky (Ministerstvo obrany České republiky, 2019). Ta se vytváří na základě zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (2022) – po přijetí se občan stává vojákem Aktivní zálohy. V roce 2021 bylo v Aktivní záloze více než 3 600 příslušníků (Ministerstvo obrany České republiky, 2022c). Tabulka č. 1 znázorňuje vybrané demografické charakteristiky vojáků v Ozbrojených silách ČR.

VÁLEČNÍ VETERÁNI V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice jsou válečnými veterány účastníci zahraničních operací, tento status není přiznán všem vojákům opouštějícím činnou službu. Status válečného veterána definuje zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech (2022). Ve zkratce řečeno: válečným veteránem je ten občan České republiky, který po 8. květnu 1945 konal službu nepřetržitě alespoň po dobu devadesáti kalendářních dnů v zahraniční misi, a to v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací; nebo po dobu nejméně 360 kalendářních dnů (v souhrnu) konal službu v jiných zahraničních misích.

V České republice není oficiální status „veterána“ přisuzován automaticky, ale na základě žádosti konkrétní osoby. Zmíněná žádost je následně posouzena dle zákonných kritérií a při jejich splnění je dané osobě přiznán status válečného veterána a vydáno osvědčení, kterým se veterán prokazuje. Získání osvědčení válečného veterána zpřístupňuje benefity a služby, které nemají k dispozici všichni (bývalí) vojáci z povolání.

Váleční veteráni v České republice jsou nejčastěji účastníci misí v bývalé Jugoslávii (UNPROFOR, SFOR, IFOR, KFOR), Afghánistánu, Iráku nebo Malí. První zahraniční operace, které se účastnili českoslovenští vojáci po Sametové revoluci v roce 1989, byla operace Pouštní bouře v Kuvajtu v roce 1991.

ZNAK	HODNOTA	TREND
Průměrný věk vojáka AČR (2022)	38,5 r.	meziročně se zvyšuje
Podíl žen v AČR (2022)	13,7%	v čase stagnuje
Podíl žen v Aktivní záloze ČR (2021)	9,9%	meziročně se zvyšuje
Podíl žen v zahraničních operacích a pozorovatelských misích (2021)	5%	dlouhodobě stabilní*

Tabulka č. 1 Vybrané demografické charakteristiky vojáků v OS ČR.

Zdroj: Kvantitativní genderová analýza Ministerstva obrany 2022 (Ministerstvo obrany České republiky 2022a).

*Vyjma období, kdy jsou nasazeny polní nemocnice, podíl žen pak stoupá.

Problematické péče o válečné veterány se podrobněji věnuje Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017–2021 (podrobněji níže), která válečné veterány dále rozděluje do tří kategorií: druhováleční veteráni (celkem 107 254, žijících 83); novodobí váleční veteráni (celkem 16 205, žijících 16 009) a účastníci odboje a odporu proti komunismu – počty ve všech třech kategoriích odpovídají počtům oficiálně uznaných veteránů (Ministerstvo obrany ČR, 2022c).

Problematiku válečných veteránů má ve své gesci Odbor pro válečné veterány MO ČR, který osvědčení válečného veterána vydává. Spravuje databázi držitelů osvědčení, nikoli však válečných veteránů obecně. Populace bývalých účastníků zahraničních operací proto není zachycena úplně v žádné existující databázi či seznamu, zejména účastníci zahraničních operací v 90. letech v bývalé Jugoslávii, kteří nebyli vojáky z povolání, nejsou dohledatelní.

PROBLÉMY VÁLEČNÝCH VETERÁNŮ A BÝVALÝCH VOJÁKŮ

Vojáci na konci služby a bývalí vojáci se potýkají s (pro tuto skupinu) poměrně běžnými problémy, které lze pro zjednodušení v tomto textu rozdělit do tří oblastí: kvalifikace a další zaměstnatelnost, sociální zabezpečení a zdravotní péče.

V první oblasti se jedná hlavně o problematiku uplatnění vojáků na „civilním“ trhu práce. Změna zaměstnání je s ohledem na povahu vojenského povolání velkou změnou v životě vojáka, protože v případě civilního pracovního sektoru panují zcela jiná zaměstnanecká pravidla. Vojenská profese však v současnosti není vnímána jako celoživotní povolání a je nutné se na změnu rychle adaptovat. K tomu slouží rekvalifikační kurzy, které Armáda ČR odcházejícím příslušníkům za určitých podmínek poskytuje.

Meca (2011) jako první popsal cílovou skupinu, zaměřil se na problémy novodobých veteránů mimo činnou službu a ve výzkumu se věnoval zejména problematice na trhu práce. Ve svém článku o přístupu na trh práce novodobých veteránů zohledňuje i aspekty zdravotní, psychologické a další následky spojené s účastí na misi a zájem válečných veteránů o pomoc ze strany státu. Uplatnitelností bývalých vojáků z povolání na trhu práce se zabývá Binková (2019), která upozorňuje např. na to, že více než pětina respondentů trvalo získání nového zaměstnání déle než půl roku. Ďuriš a Hodný (2020) v článku založeném na dotazníkovém šetření mezi veterány opouštějícími činnou službu reflektují hlavně problémy s nedostatečnou informovaností a s tím spojenou (případnou) nevráživostí respondentů vůči systému. Také poukazují na to, že nastavený systém nedostatečně reaguje na problémy a potřeby vojáků, zejména před ukončením služebního poměru.

Ve druhé oblasti se jedná o problém znovuzачlenění jedince do společnosti, resp. jeho vytržení z vojenského prostředí a s tím spojených sociálních jistot. Nejedná pouze o sociální/společenské vazby, ale i o problematiku bydlení (hlavně v případech, kdy jej vojákově zajišťovala armáda) či nutnosti řešit každodenní problémy, které do jisté míry „řešila“ armáda – např. stravování, jednání s úřady, zajištění zdravotní péče atp. Bývalí vojáci i váleční veteráni čelí také finančním problémům, někdy vedoucím až předlužení a exekucím, spojených s relativně vysokým sociálním statutem vojáků z povolání a také výkyvy v příjmu v době zahraniční operace. S ohledem na časové i jiné nároky služby jsou časté také rodinné a partnerské problémy, související s dlouhodobou nepřítomností.

Veteránům mimo činnou službu a jejich potřebám se věnují např. Laštovková, Brnula a Novotný (2019), kteří popisují nutnost aktualizace/změny současného systému péče o ně. Sociální péči o veterány a její vývoj v historii Československa a České republiky mapují Brnula, Laštovková a Kucler (2019).

Ve třetí kategorii jde o zdravotní zajištění jak po psychické, tak po fyzické stránce. Vojáci jsou pojištěni u vlastní vojenské zdravotní pojišťovny, pečují o ně resortní zdravotní zařízení. Na tuto péči mají nárok jak vojáci v činné službě, tak váleční veteráni.

Z psychické stránky je jedním z potenciálních problémů posttraumatická stresová porucha (PTSD) po návratu ze zahraniční operace. Ta je hojně diskutována v medicínském prostředí, mimo něj se jí věnují např. Krutiš, Mareš a Ježek (2011), kteří zkoumali vývoj PTSD u vojáků bojových jednotek a u vojenských lékařů a sester. Výrazně vyšší rozvoj syndromu byl zjištěn u druhé skupiny. V českém prostředí, bohužel, neexistuje ucelená/komplexní analýza zabývající se problematikou PTSD u českých vojáků ve spojení např. se sebevraždami a dalšími dopady syndromu. Pohledem na fyzickou stránku péče o válečné veterány odpovídá kvalitě lékařské péče a zdravotnictví v České republice, které se v hodnocení států Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) drží přibližně v průměru (Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2019).

Obecně je v Česku bohatý přehled kvalifikačních prací všech stupňů zaměřených na cílovou skupinu válečných veteránů, avšak nic z toho se výrazněji neodrazilo v publikační produkci.

V českém kontextu nejsou k dispozici práce analyzující sociálně rizikové chování válečných veteránů či bývalých příslušníků ozbrojených sil ČR, které je běžné v zahraniční produkci (látkové a nelátkové závislosti, sebevražednost, násilné chování atp.), zejména proto, že chybějí data či k nim není přístup.

Výše zmíněné výzkumy (ve všech třech oblastech) reflektují problematiku částí nabízené podpory a poukazují

na hlavní problémy (potenciálních) uživatelů. I přesto zde chybí veřejně dostupná komplexní analýza současného systému, zvláště potom práce zaměřená přímo na aktualizaci systému, případně jeho efektivní změnu. Je však nutné podotknout, že takto komplexní práce vyžaduje přístup k velkému množství dat nejen ze samotného systému, ale i od jeho současných i budoucích uživatelů. Tato data v tuto chvíli nejsou otevřeně dostupná.

DRUHY NABÍZENÉ PODPORY

Současné možnosti péče o válečné veterány podrobněji shrnuje Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017–2021 (dále jen „Koncepce“) vydaná Ministerstvem obrany 24. ledna 2017 (je připravována její aktualizace, doposud ale nevstoupila v platnost). Koncepce rozděluje válečné veterány do tří výše zmíněných kategorií a jako první strategický dokument v českém prostředí zaměřuje pozornost na novodobé válečné veterány a jejich potřeby. Novodobé veterány rozděluje do čtyř kategorií: na vojáky v činné službě, před ukončením činné služby, mimo činnou službu v produktivním věku a mimo činnou službu v důchodovém věku, přičemž Koncepce identifikuje rozdílné potřeby těchto skupin i měnící se trendy v jejich počtech.

Koncepce se věnuje péči v oblastech: zdravotní péče, sociální a komunitní podpory, finanční podpory a finančního odškodnění, morálního ocenění, darů při životních výročích, benefičních programů pro válečné veterány, vzdělání a podpora zaměstnanosti. Náležitosti jednotlivých oblastí se mění v závislosti na tom, které z pěti skupin válečných veteránů náleží (dle Koncepce): druhováleční veteráni (DV), váleční veteráni – účastníci odboje a odporu proti komunismu (VV-00K), novodobí váleční veteráni v činné službě (NVV-ČS), novodobí váleční veteráni po odchodu

z činné služby v produktivním věku (NVV-PV) a novodobí váleční veteráni ve výslužbě v důchodovém věku (NVV-DV). Přehled nárokových oblastí pro jednotlivé skupiny je patrný z **Tabulky č. 2**:

Koncepce definuje priority v oblasti sociální, zdravotní a psychologické péče a mediálního obrazu. Na jejím základě však nevznikly žádné pravidelně vyhodnocované akční plány. Ministerstvo obrany v kontextu cílů stanovených v Konceptu v minulých letech vybudovalo tři Komunitní centra pro válečné veterány: v Brně (2016), v Olomouci (2019) a v Praze (2021). Centra jsou zřizována jednotlivými vojenskými nemocnicemi a jsou přístupná všem válečným veteránům (tedy nejen těm z ozbrojených sil). Mezi jejich hlavní úkoly patří poradenská činnost a pořádání akcí pro veterány či propagace veteránů na veřejnosti. Jednotliví zřizovatelé (vojenské nemocnice) interpretují potřeby válečných veteránů rozdílně, což způsobuje, že nabídka služeb a způsobů podpory není v jednotlivých centrech jednotná. Liší se např. v personálním zabezpečení – nejen v počtech osazovaných tabulkových míst, ale i v kvalifikačních požadavcích – a pracovní místa jsou definována a obsazována dle různých priorit (např. ne vždy je mezi zaměstnanci centra sociální pracovník). Liší se i nabízené aktivity, které jsou orientovány na osvětovou a společenskou činnost, případně spíše na poradenské a podpůrné aktivity.

Koncepce válečným veteránům garantuje i zákonné benefity a služby, podrobněji pak popisuje umístění v Domově péče o válečné veterány (pobytová sociální služba pro osoby se sníženou soběstačností). Aktuálně v ČR fungují dvě tato zařízení: Domov péče o válečné veterány v Praze (Vlčí mák) – (9 lůžek), a Domov péče o válečné veterány v Karlových Varech (Bílý kříž) – (28 lůžek).

U veteránů v činné službě se Konceptu zaměřuje na rozpracování psychologické péče a všem veteránům

OBLAST PODPORY*	DV	VV-00K	NVV-ČS	NVV-PV	NVV-DV
Zdravotní péče	X	X	X	X	X
Sociální a komunitní podpora	X	X	X	X	X
Finanční podpora	X	X		X	X
Finanční odškodnění	X				
Morální ocenění	X	X	X	X	X
Dary při životních výročích	X				
Benefiční program pro válečné veterány	X	X	X	X	X
Vzdělávání a podpora zaměstnanosti				X	

Tabulka č. 2 Přehled péče.

*Nárok na konkrétní služby v jednotlivých oblastech se liší dle veteránské skupiny.

Zdroj: vlastní zpracování.

garantuje preventivní zdravotní prohlídky zajišťované vojenskými nemocnicemi.

Dalším pilířem péče o současné válečné veterány je každoročně vyhlašovaný dotační program Péče o válečné veterány, ve kterém je poskytovatelem podpory Ministerstvo obrany. Strategickým dokumentem pro program je Koncepte a jeho cílem je zprostředkovat pomoc válečným veteránům v sociálním ohrožení. Samotný program realizuje péči o válečné veterány v České republice, která není jinak nijak zabezpečena, přičemž se jeho koncept v současné době překlápá a začíná cílit spíše na péči o novodobé válečné veterány (s ohledem na ubývajícím počet druhoválečných veteránů) (Ministerstvo obrany České republiky, 2017).

V programu je nyní podpořen jediný běžící projekt, který zabezpečuje nezisková organizace Československá obec legionářská. Projekt je zaměřen na druhoválečné veterány, veterány třetího odboje a novodobé veterány od věku 60 let (ti tvoří většinu podporovaných osob). Celorepublikově o ně pečují terénní pracovníci z řad bývalých příslušníků AČR a poskytují či zprostředkovávají jim individuální informační a poradenské služby či služby sociální prevence, dále spolupracují s orgány sociální péče a orgány místní správy a samosprávy. V rámci projektu je též provozována bezplatná linka pomoci. (Československá obec legionářská, 2022)

Současné možnosti péče o válečné veterány tedy stojí na čtyřech pilířích, které však nejsou dostupné vždy všem skupinám: benefity v komerční i nekomerční podobě včetně zdravotní péče v resortních zařízeních (slevy, poradenství, příspěvky na zboží a služby); Komunitní centra pro válečné veterány; terénní péče poskytovaná na základě dotace MO externím poskytovatelem; pobytové služby v Domovech péče o válečné veterány (ukotveno v zák. č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, 2022). Lze tedy identifikovat prvky profesionální i peer pomoci, stejně jako v systému figurují ambulantní, pobytové i terénní služby, nejsou však nijak provázané a tvoří ucelený systém.

Klíčovými organizacemi jsou v tomto směru: Vojenské nemocnice, Odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany (Odbor pro VV MO), příspěvková organizace Vojenská lázeňská a rekreační zařízení (VOLAREZA), Vojenský fond solidarity a projekt Československé obce legionářské zaměřený na péči o válečné veterány.

Další (neméně důležitou) součástí podpory je Psychologická služba AČR, která zprostředkovává psychologickou pomoc nejen vojákům a válečným veteránům v činné službě, ale i jejich rodinám či zaměstnancům Ministerstva obrany. Ta zřizuje i tzv. Vojensku linku psychologické pomoci, kam mohou žadatelé o pomoc zavolat, dále pak fungují na chatu vlastní facebookové stránky.

Semináře pro vojáky vystupující z Armády ČR pořádá Agentura personalistiky AČR, která má na starost komplexní péči o vojáky a plní tím úkoly personalistiky a humanitní služby v ozbrojených silách České republiky.

Rekvalifikační kurzy Armáda ČR poskytuje odcházejícím příslušníkům, kteří (1) nejsou válečnými veterány, ale v OS ČR odsloužili minimálně 5 let, nebo (2) válečným veteránům, a to na základě Koncepte (viz výše). Kromě rekvalifikačních kurzů mají vojáci ze zákona před vystoupením z AČR možnost využít služebního volna na hledání zaměstnání. Přehled skupin, kterým je poskytována koordinována péče, je patrný z *Tabulky č. 3*.

Dále pak § 131 zákona 221/1999 Sb., o Ozbrojených silách České republiky (2022) upřesňuje systém: výsluhového příspěvku, odbytného, odchodného a úmrtného. Nárok na níže uvedené finanční podpory se týkají bývalých vojáků vč. válečných veteránů mimo činnou službu.

Nejběžněji využívaný je výsluhový příspěvek (výsluha) určený pro vojáky, kteří splnili alespoň 15 let služby, přičemž každým dalším rokem výše příspěvku roste (max. však 55%, ve výjimečných případech 60%).

Alternativou je jednorázově vyplácené odbytné, které je možné nárokovat v případě, že služba trvala alespoň dva

POSKYTOVATEL SLUŽBY / KONKRÉTNÍ SLUŽBA	VOJÁCI (NE VV)		VÁLEČNÍ VETERÁNI
	V AKTIVNÍ SLUŽBĚ	BÝVALÍ	
Vojenské nemocnice	X		X
Odbor pro VV MO			X
VOLAREZA	X		X
Vojenský fond solidarity	X		
Projekt ČsOL VV			X
Psychologická služba AČR	X	X	X
Agentura personalistiky	X	X	X
Rekvalifikační kurzy	X		X

Tabulka č. 3 Přehled péče věnované vojákům a veteránům v jednotlivých institucích.

Zdroj: vlastní zpracování.

roky a jeho základní výše činí 2 průměrné měsíční hrubé služební platy, přičemž každý další rok se zvyšuje o jeden měsíční plat (až do výše osmnáctinásobku měsíčního platu).

V případě smrti vojáka náleží jeho manželovi a každému dítěti úmrtné.

Armáda ČR nemá vlastní vojenský soudní systém a veškeré problémy se tak řeší u civilního soudu (to platí i v případech, že se předmětný čin stal během nasazení v zahraniční misi). Součástí trestu při pravomocném odsouzení je vždy i propuštění z činné služby bez nároku na finanční náležitosti a s odebráním vojenských hodností, protože příslušník AČR musí být ze zákona trestně bezúhonný.

Mimo systém státní pomoci stojí neziskové organizace a nadace, financující zdravotnickou pomoc veteránům, bývalým vojákům, ale i hasičům, policistům a jejich rodinným příslušníkům. Jsou spíše zanedbatelným článkem s roztržitou nabídkou pomoci obvykle v oblasti zdravotní a sociální (trh práce, rodiče samoživitelé atp.). Některé komerční firmy poskytují veteránům na základě osvědčení slevy na výrobky či služby, případně jiné druhy benefitů.

Mezi politickými tématy se váleční veteráni objevují omezeně v závislosti na situaci, do prezidentských voleb v lednu 2023 (přímá volba) oznámili kandidaturu dva bývalí generálové: Hynek Blaško jako kandidát krajní pravice, blízký dezinformační scéně, a Petr Pavel, bývalý náčelník generálního štábu a nejvyšší vojenský představitel NATO. Prezidentské volby vyhrál Petr Pavel, jeho identita veterána a hrdinství v misi (česká a francouzská vyznamenání) tvořila vedlejší linii kampaně.

POHLED VEŘEJNOSTI

V České republice není konkrétní veřejný výzkum mapující pohled veřejnosti na bývalé příslušníky armády a válečné veterány. Přesto lze situaci poměrně dobře odhadnout na základě několika zdrojů:

- Průzkumy veřejného mínění – jsou zaměřeny na důvěru v Armádu ČR ze strany veřejnosti a jsou prováděny několikrát do roka. Příkladem budiž průzkumy Centra pro výzkum veřejného mínění Akademie věd České republiky (CVVM), ve kterých má důvěra veřejnosti v Armádu ČR během let spíše stoupající tendenci. V posledním průzkumu z jara 2022 vyjádřilo důvěru v AČR 73% respondentů. Je institucí, která se těší největší důvěře občanů ([Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2022](#)).
- Průzkumy prestiže – jednou za několik let se v České republice provádí také hodnocení prestiže profesí, přičemž vojáci z povolání u veřejnosti získali v roce 2019 průměrně 56,4 bodů z 99 možných. V žebříčku

hodnocených profesí (celkem 26) se ta vojenská posunula z 22. pozice (2004) až na 11. (2019) ([Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2019](#)).

- Angažovanost společnosti v pomoci – tato část reflektuje aktivní angažovanost společnosti hlavně v oblasti finančních sbírek, které se pravidelně konají při připomínce Dne válečných veteránů. Jedním z hlavních aktérů je v tomto směru (mimo Vojenský fond solidarity) organizace Post Bellum, která pořádá každoroční sbírky a provozuje webové stránky na podporu válečných veteránů ([Post Bellum, 2023](#)).
- Instituce zaměřené na mapování válečných veteránů a jejich života – zde je možné opět zmínit organizaci Post Bellum, resp. její projekt Paměť národa, který mapuje (mimo jiné) příběhy válečných veteránů, jež následně „ukládá“ a dále je zpřístupňuje a propaguje ([Post Bellum, 2023](#)). Dalším příkladem je Vojenský historický ústav, který realizuje orálně-historický projekt Paměť vojáka ([Vojenský historický ústav, 2021](#)).
- Mediální reflexe – problematika vojáků a válečných veteránů je předlohou nejen uměleckého zpracování, ale i poměrně široké škály zpravodajského a dokumentárního obsahu. Vyjma široké škály rozhovorů se (i bývalými) zástupci Armády ČR zmiňme například cyklus České televize Zahraniční mise, sérii Provedu! Afghánská mise ([Rafaj, 2014](#)). Stále častější jsou také knižní projevy samotných válečných veteránů a novinářů, např. Stehlík ([2014; 2017](#)), Mertlík ([2019](#)), Hamšík ([2022](#)) nebo Rožánek ([2022](#)).

Den veteránů a jeho oslavy nemají v české společnosti pevnou tradici, je připomínán až od roku 2001. Ani symbolické nošení vlčího máku není příliš rozšířené (i když v posledních letech se častěji objevuje u politiků či redaktorů státní televize). 11. listopadu jsou každoročně vybraným veteránům předávána vysoká resortní vyznamenání z rukou premiéra a ministra/ministryně obrany.

DISKUSE

Pozitivní na současném stavu péče o bývalé vojáky a válečné veterány je, že existují prvky péče a snaha je aplikovat na cílovou skupinu. Tato aktivita zavdává velmi dobrý začátek k vytvoření kvalitního zázemí – systému péče a výzkumných aktivit – pro bývalé vojáky a válečné veterány.

Systém péče je však poměrně zastaralý a jeho vývoj více záleží na „nadšencích“, kteří jsou v této problematice aktivní, než na systematické a koncepční pozornosti věnované problému. I v částech systému, které spravuje přímo Armáda ČR, potažmo Ministerstvo obrany ČR, nejsou tyto procesy zcela jednotné, koncepční a systematické.

V návaznosti na nejednotný systém je třeba upozornit i na nízkou aktivitu/zájem odborníků zejména z oblasti sociálních věd, kteří by přinášeli nejen nové a kvalitní informace (výzkumné závěry) z prostředí bývalých vojáků a válečných veteránů, ale současně by otevírali možnosti pro zlepšení systému péče – od zefektivnění po lepší přístupnost.

BUDOUCÍ VÝZVY

Velkou výzvou pro Armádu ČR, Ministerstvo obrany a výzkumné pracovníky bude efektivnější nastavení systému péče o bývalé vojáky a válečné veterány, který je třeba přenést do současnosti a připravit na budoucí výzvy v již tak velmi dynamickém světě, na které bude muset reagovat. Aby toho bylo dosaženo, musí zmínění aktéři splnit několik základních úkolů.

Ministerstvo obrany ve spolupráci s Armádou ČR bude muset nastavit jasné požadavky vycházející z potřeb cílové skupiny, přičemž bude nutné nastavit i limity možností, jež bude nutné dodržet (např. s ohledem na financování nebo personální zabezpečení). Současně bude muset institucionální zastoupení navázat otevřenější spolupráci s výzkumníky, kteří – s ohledem na velmi specifickou a uzavřenou skupinu – nemají všechna potřebná data, která jsou pro výzkum a navržení změn nutná. Jako nejzásadnější se zde jeví vytěžení dat od samotných bývalých vojáků a válečných veteránů. Jednoznačným slabým místem celého procesu je tak nedostatek dat k rozhodování i k analýze.

Nová plánovaná koncepce péče o válečné veterány se bude muset vyrovnat také s faktem rostoucího věku novodobých válečných veteránů, kteří budou v blízké budoucnosti vyžadovat stejnou míru zdravotní a sociální péče jako v současnosti veteráni druhováleční, kterých je ale daleko menší počet. Výzvou je bezesporu také územní pokrytí péče a nabídky služeb. V českém prostředí bude také nutné etablovat profesní specializaci sociální práce s vojáky (military social work), která dosud prakticky neexistuje.

ZÁVĚR

Článek na svých stránkách představil péči o válečné veterány v České republice, definici a rozdělení válečných veteránů včetně kritérií, která je nutné splnit pro získání statusu veterána (vyplývající z legislativy České republiky). Též představil základní strategie, koncepty a nejvýznamnější instituce v oblasti péče o válečné veterány (potažmo bývalé vojáky). Věnoval se postavení veteránů ve společnosti a poukázal na základní problémy, které tuto oblast trápí.

Obecně lze shrnout současnou situaci v oblasti péče o válečné veterány jako dynamicky se vyvíjející oblast. Určitě je ale prostor pro zlepšení, a hlavně je čas k změnám v systému,

které budou reflektovat nejen aktuální potřeby podpory, ale budou připraveny i na budoucí výzvy. Jako základní kámen těchto změn je zde prezentována změna institucionálního přístupu a motivování vědeckých pracovníků, aby pomohli tento systém přenastavit, zlepšovat a rozšiřovat hranice poznání. Je třeba se připravit na očekávané systémové změny přicházející s novou/aktualizovanou Koncepcí, provázání spolupráce s neziskovými organizacemi, ale též např. možná změna charakteru expediční armády v teritoriální obranu, což by v současné legislativní definici válečného veterána hrálo významnou roli.

POZNÁMKA AUTORŮ:

Systém péče o válečné veterány prochází v České republice v současné době systémovými změnami. Zvyšuje se počet lidí, kteří se veteránům věnují, mění se struktura institucionálního zabezpečení i charakter jejich přípravy a vzdělávání. Změny se netýkají bývalých vojáků z povolání (ne-veteránů). Některé údaje v tomto textu proto nemusí být zcela aktuální.

KONKURENČNÍ ZÁJMY

Autoři nemají žádné konkurenční zájmy, které by mohli deklarovat.

AUTHOR AFFILIATIONS

Mgr. Jitka Laštovková, Ph.D. orcid.org/0000-0001-5798-052X

Socioložka, Katedra sociální práce, Fakulta sociálně ekonomická Univerzity J. E. Purkyně, Česká republika

Mgr. Václav Kmoníček orcid.org/0000-0002-8692-5279

Doktorand, Ústav etnologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Česká republika

ZDROJE

- Binková, K.** (2019). Uplatnitelnost bývalých vojáků z povolání na trhu práce. *Vojenské rozhledy*, 28(2), 82–98. DOI: <https://doi.org/10.3849/2336-2995.28.2019.02.082-098>
- Brnula, P., Laštovková, J., & Kucler, P.** (2019). 100 let ve službách republiky – sociální péče o válečné veterány v České republice. *Fórum sociální politiky*, 13(1), 13–16.
- Centrum pro výzkum veřejného mínění.** (2019). *Prestíž povolání – červen 2019*. <https://cvvm.soc.cas.cz/media/content2/a4986/f9/eu190724.pdf>
- Centrum pro výzkum veřejného mínění.** (2022). *Důvěra k vybraným institucím veřejného života a mezilidská důvěra –*

- jaro 2022. <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5560-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-a-mezilidska-duvera-jaro-2022>
- Československá obec legionářská.** (2022). *Care for War Veterans*. <https://www.csol.cz/projekty/pece-o-valecne-veterany/>
- Đuriš, J., & Hodný, J.** (2020). Aktuální problémy a potřeby novodobých válečných veteránů (sociologický výzkum). *Vojenské rozhledy*, 29(2), 62–75. DOI: <https://doi.org/10.3849/2336-2995.29.2020.02.062-075>
- Hamšík, I.** (2022). *Sám nejsi nic*. Mladá Fronta.
- Krutiš, J., Mareš, J., & Ježek, S.** (2011). Posttraumatický rozvoj u vojáků AČR po návratu ze zahraniční mise. *Československá psychologie: Časopis pro psychologickou teorii a praxi*, 55(3), 245–256.
- Laštovková, J., Brnula, P., & Novotný, L.** (2019). The Deals and the Reality of Czech Postmodern War Veterans. *Defence and Strategy*, 19(2), 19–34. DOI: <https://doi.org/10.3849/1802-7199.19.2019.02.019-034>
- Meca, V.** (2011). Analýza hlavních problémů novodobých válečných veteránů mimo činnou službu s důrazem na uplatnění na trhu práce. *Vojenské rozhledy*, 20(2), 114–129.
- Mertlík, V.** (2019). *V první linii*. Academia.
- Ministerstvo obrany ČR.** (2017). *Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017–2021*. https://veterani.army.cz/sites/veterani.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/koncepce_pece_o_valecne_veterany_v letech_2017_-_2021.pdf
- Ministerstvo obrany ČR.** (2019). *Aktivní záloha*. Aktivní záloha | Armáda ČR (army.cz).
- Ministerstvo obrany ČR.** (2022a). *Kvantitativní genderová analýza k 1. lednu 2022*. <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/povinne-informace/1-rovne-prilezitosti/kvantitativni-genderova-analyza-k-1--1--2022.pdf>
- Ministerstvo obrany ČR.** (2022b). *Jasně o rozpočtu: Podívejte se, na co půjde příští rok v resortu obrany nejvíc peněz*. <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/jasne-o-rozpocetu-podivejte-se-na-co-pujde-pristi-rok-v-resortu-obrany-nejvic-penez-240160/>
- Ministerstvo obrany ČR.** (2022c). *Armáda České republiky v roce 2021*. <https://mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/20-let-acr/acr1.pdf>
- Ministerstvo obrany ČR.** (2023). *Vývoj skutečných počtů osob v resortu MO ČR v letech 1992–2022*. <https://mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=129653>
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky.** (2019). *Zdravotnictví České republiky ve srovnání se státy OECD*. <https://www.nzip.cz/clanek/477-zdravotnictvi-ceske-republiky-ve-srovnani-se-staty-oecd>
- Post Bellum.** (2023, December 17). *Memory of Nations*. <https://www.memoryofnations.eu/en/about-project>
- Rafaj, P.** (2014). *Provedu! Afghánská mise*. [TV série] Česká televize
- Rožánek, K.** (2022). *Zápisky z Afghánistánu*. CPRESS.
- Stehlík, P.** (2014). *Do temnoty*. CPRESS.
- Stehlík, P.** (2017). *Já, voják v Afghánistánu*. CPRESS.
- Vojenský historický ústav.** (2018). *25 let existence Armády České republiky 1993–2018. rok-2018_1-web.pdf (vhu.cz)*.
- Vojenský historický ústav.** (2021). *Paměť vojáka – příběhy zahraničních operací*. <https://www.vhu.cz/pamet-vojaka-pribehy-zahranicnich-operaci-2/>
- Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech.** (2022). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-170>
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.** (2022). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>
- Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování.** (2022). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>

TO CITE THIS ARTICLE:

Laštovková, J., & Kmoníček, V. (2024). Podpora válečných veteránů a bývalých příslušníků Armády České republiky. *Journal of Veterans Studies*, 10(2), pp. 6–13. DOI: <https://doi.org/10.21061/jvs.v10i2.472>

Submitted: 30 June 2023 **Accepted:** 26 July 2023 **Published:** 23 April 2024

COPYRIGHT:

© 2024 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited. See <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Journal of Veterans Studies is a peer-reviewed open access journal published by VT Publishing.